

Warszawa, dnia 15 kwietnia 2015 r.

KMP.575.3.2015.WS

Raport Przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Domu Pomocy Społecznej *Słoneczko* w Bydgoszczy

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku z dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) [dalej: OPCAT] oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 3-4 lutego 2015 r. do Domu Pomocy Społecznej *Słoneczko* w Bydgoszczy (zwanego dalej: DPS, Domem, placówką) udali się przedstawiciele Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (zwanego dalej: KMP lub Mechanizmem): Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), Dorota Krzysztoń (kryminolog), Marcin Kusy i Wojciech Sadownik (prawnicy). W wizytacji wzięła również udział przedstawicielka Biura Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku - Eстера Tarnowska (prawnik, psycholog).

Działając jako Krajowy Mechanizm Prewencji, pracownicy Biura RPO sprawdzili na miejscu stan przestrzegania praw mieszkańców DPS, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowy z Bożeną Degler - Łaniewską - dyrektorem placówki i Agnieszką Probant – jej zastępcą;
- dokonano oglądu budynku Domu, w tym m.in.: wybranych pokoi, gabinetu doraźnej pomocy medycznej, sanitariatów, jadalni, pracowni terapeutycznych, gabinetu rehabilitacji, fizykoterapii;
- przeprowadzono w czasie wizytacji pokoi i innych pomieszczeń rozmowy z mieszkańcami oraz pracownikami DPS;

- przeprowadzono rozmowy indywidualne z mieszkańcami w warunkach wyłączających obecność osób trzecich;
- poddano analizie wybraną dokumentację, dostępną na miejscu m.in.: książki raportów pielęgniarских, losowo wybrane akta osobowe mieszkańców.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali dyrektorkę DPS o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną oraz użyto dalmierza laserowego do pomiaru powierzchni wybranych pomieszczeń.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano dokumenty związane z funkcjonowaniem placówki.

2. Charakterystyka placówki

Wizytowany Dom jest samodzielną jednostką budżetową Miasta Bydgoszczy. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Do domu mogą być kierowane i umieszczane dzieci do 18 roku życia i przebywać w tej placówce do ukończenia 30 roku życia. Jednakże dopuszcza się pobyt osób, które ukończyły 30 lat, cechujących się małą zdolnością adaptacji do nowego otoczenia. Pobyt taki może trwać pięć lat.

Dom działa na podstawie zezwolenia wydanego na czas nieokreślony przez Wojewodę Kujawsko – Pomorskiego z dnia 30 września 2002 r. nr WPS.IX.9013/53/2002/TM.

3. Legalność pobytu

W dniu wizytacji w placówce przebywało 56 mieszkańców. Spośród nich 28 było ubezwłasnowolnionych, nie przebywały natomiast osoby umieszczone w nim na mocy postanowienia sądu.

Analiza losowo wybranych akt mieszkańców nie ujawniła nieprawidłowości w zakresie legalności pobytu oraz dysponowania środkami finansowymi osób ubezwłasnowolnionych.

W trakcie wizytacji pracownicy placówki ustalili przypadek skierowania mieszkańca do niewłaściwego typu domu. (*dane usunięto*) przyjęta została do DPS 27 sierpnia 2013 r. Zgodnie z dokumentacją zgromadzoną w placówce, ze zdiagnozowanymi masywnymi zaburzeniami zachowania i emocji wtórnymi do zaburzeń więzi, przetrwałymi objawami zespołu postraumatycznego oraz cechami nieprawidłowo kształtującej się osobowości –

z możliwością rozwoju psychozy. Ponadto u dziewczynki stwierdzono zachowania opozycyjno-buntownicze oraz nadpobudliwość psychoruchową. Zgodnie z wynikiem badania testem WISC-R przeprowadzonego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Bydgoszczy mieszkanka funkcjonuje na poziomie intelektualnym znacznie poniżej normy, nie jest zatem niepełnosprawna intelektualnie. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez personel wizytowanej placówki dziewczynka nawiązała bliższe relacje z kilkoma rówieśnikami, jednak nie są oni w stanie intelektualnie dorównać dziewczynce. Często wydaje się być osamotniona, a jedynymi partnerami dla niej są dorośli. Psycholog zatrudniony w DPS uważa, że dziewczynka wymaga psychoterapii dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Pismem z dnia 8 grudnia 2014 r. dyrektor Domu opierając się na powyższych ustaleniach zwróciła się do Miejskiego Ośrodka pomocy Społecznej w Gdyni o przeniesienie dziewczynki do innej placówki. Zdaniem wizytujących dziewczynka ta powinna być skierowana do domu pomocy społecznej, w którym zapewnione miałyby właściwe oddziaływania terapeutyczne. W związku z powyższym przedstawiciele KMP zwracają się do dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego z prośbą o weryfikację skierowania wyżej wymienionej osoby.

4. Personel

W Zespole Terapeutyczno – Opiekuńczym w czasie wizytacji zatrudnionych było 38 pracowników, w tym, m.in.: kierownik grupy terapii, 3 pielęgniarki, 3 fizjoterapeutów, 4 terapeutów zajęciowych, psycholog, pracownik socjalny i 21 opiekunek.

Pracownicy DPS posiadają, w ocenie wizytujących, odpowiednie przygotowanie do pracy. Oprócz wykształcenia realizowali różne kursy, o tematyce adekwatnej do zajmowanego stanowiska, m.in. ratownictwo medyczne (11 opiekunek), stymulacja rozwoju dziecka, zabawy przeciwdziałające złości i agresji (1 opiekunka), podstawowe aspekty pielęgnacyjne i społeczne w opiece długoterminowej (2 pielęgniarki), przymus bezpośredni (1 pielęgniarka), skuteczna interwencja kryzysowa, stymulacja rozwoju dziecka, kompetencja komunikacyjna (pracownik socjalny), opiekunka dziecięca (1 opiekunka), przygotowanie do zawodu opiekuna osób chorych (1 opiekunka), oligofrenopedagogika (1 opiekunka).

W 2013 r. i 2014 r. odbyły się szkolenia dotyczące następujących zagadnień: prawa mieszkańców oraz personelu DPS, relaksacja jako jedna z form terapii w pracy z osobami z upośledzeniem umysłowym, technika umysłu P. Deninsona jako jedna z form terapii pracy z osobami z upośledzeniem umysłowym, trening zastępowania agresji, potrzeby osób

niepełnosprawnych, metody i formy pracy terapii zajęciowej, zespół terapeutyczno-opiekuńczy w teorii i praktyce, rodzina wobec dziecka niepełnosprawnego, łagodnie konsekwentnie, z szacunkiem – wytyczenie granic w stosunkach z dziećmi i nastolatkami.

Ponadto na 2015 rok przewidziano następujące szkolenia: łagodne, konsekwentne, z szacunkiem – wytyczanie granic w stosunkach z dziećmi i nastolatkami, muzykoterapia jako niezbędny element w pracy z osobami niepełnosprawnymi – lecznicze i relaksujące właściwości dźwięku, pływanie jako forma rehabilitacji osób niepełnosprawnych, rola i znaczenie pracownika pierwszego kontaktu w realizacji potrzeb mieszkańca DPS, usprawnianie czynności jedzenia i karmienia dziecka z niepełnosprawnością intelektualną. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji wysoko oceniają kwalifikacje personelu Domu oraz dbałość władz wizytowanej placówki o właściwy dobór członków kadry. Jednakże zdaniem przedstawicieli Mechanizmu należy niezwłocznie zorganizować dla wszystkich pracowników upoważnionych do stosowania przymusu bezpośredniego cykliczne szkolenia z zakresu stosowania tego rodzaju środków, by w sytuacji gdy zajdzie potrzeba stosowania takich instrumentów pracownicy placówki potrafili z nich korzystać bez wyrządzania krzywdy mieszkańcom. Wskazane szkolenia powinny być ukierunkowane nie tylko na regulację prawną dotyczącą stosowania przymusu bezpośredniego w domach pomocy społecznej, ale także na procedury postępowania i zasadności stosowania tego typu oddziaływań. Wizytujący podkreślają, że dobrze wyszkolony personel jest gwarancją przeciwko złemu traktowaniu mieszkańców. Ponadto zdaniem przedstawicieli Mechanizmu ze względu na duże obciążenie psychiczne pracowników placówki wynikające z pracy z osobami niepełnosprawnymi umysłowo warto zapewnić kadrze terapeutycznej DPS regularne superwizje oraz treningi przeciwdziałające wypaleniu.

W stosunku do członków personelu placówki, w okresie 2013 – 2014 r., nie toczyły się postępowania dyscyplinarne ani sądowe.

5. Traktowanie

W ocenie pracowników Biura RPO atmosfera panująca w Domu w trakcie wizytacji była bardzo dobra. Wizytujący zwrócili szczególną uwagę na podejście personelu do mieszkańców, które było pełne ciepła, cierpliwości i zaangażowania. Dzieci podczas rozmów z wizytującymi chwaliły personel, a jego pracę oceniły bardzo pozytywnie. Rozmówcy umieli wskazać osobę do której miały zaufanie i mogły zwracać się ze swoimi problemami.

Zagadnienie stosowania środków przymusu bezpośredniego reguluje w placówce zarządzenie dyrektora DPS *Słoneczko* w Bydgoszczy nr 94/13 z dnia 8 listopada i stanowi odwzorowanie przepisów ujętych w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375, ze zm.) oraz rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz oceny dokonywania zasadności jego zastosowania (Dz. U. z 2012 r. poz. 740) dalej: rozporządzenie. W roku 2014 środki przymusu bezpośredniego stosowano 6 razy wobec 2 osób. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził przypadek stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec (*dane usunięto*) dnia 9 lutego 2014 r. w godzinach od 13.30 do 18.30 (bez przedłużenia). Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia lekarz zleca unieruchomienie na czas nie dłuższy niż 4 godziny. W przypadku kiedy przyczyny stosowania unieruchomienia nie ustały, konieczne jest przedłużenie stosowania środka przymusu bezpośredniego. Mając to na uwadze, przedstawiciele KMP zalecają stosować się do przepisów regulujących stosowanie przymusu bezpośredniego.

Ponadto analiza książek raportów dyżurów z dnia 10 sierpnia oraz 15 listopada 2014 r. wykazała przypadki stosowania przytrzymania mieszkańca. Należy podkreślić, że w obu przypadkach zachowanie pensjonariuszy spełniało przesłanki zastosowania środka przymusu bezpośredniego (swoim zachowaniem zagrażali życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby), jednakże nie zostało tak zakwalifikowane. W wyjaśnieniach przekazanych do Biura RPO pracownicy placówki poinformowali, że 10 sierpnia 2014 r. zastosowano blokadę, która udaremniła jedynie atak na personel i była aktem samoobrony. Chłopca nie unieruchomiono, a jedynie uniemożliwiono napaść, a działania pracowników DSP skierowane były na ewentualne odpieranie ataku. W opinii przedstawicieli Mechanizmu przytoczony opis wskazuje na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego w postaci przytrzymania. Ponownie zaznaczyć trzeba, że nie jest kwestionowana zasadność zastosowania tego środka. Jednakże jako istotna forma ingerencji personelu w sferę wolności osobistej mieszkańca placówki, podlega ona szczególnej kontroli i musi być zgodna z przepisami rozporządzenia oraz odpowiednio udokumentowana. W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają rejestrowanie wszystkich przypadków stosowania przymusu bezpośredniego. Dokonane przez przedstawicieli KMP ustalenia dobitnie wskazują na potrzebę zorganizowania szkolenia z zakresu stosowania i dokumentowania środków przymusu bezpośredniego dla wszystkich osób upoważnionych do jego stosowania.

W książkach dyżurów pracownicy Biura RPO natrafili na wpisy świadczące o stosowaniu wobec dzieci kar. Wpis z dnia 6 września 2014 r.: *chłopiec przez większą część dyżuru niegrzeczny (...) popychał inne dzieci, wyrwał im zabawki, bądź inne przedmioty, nie słuchał poleceń opiekunów, próbował pluć na innych, w ramach kary stał w kącie gdzie bardzo głośno krzyczał, poprawa zachowania była chwilowa*, kolejny z 18 września 2014 r.: *od początku dyżuru złośliwy, krzykliwy, przeszkadzał w zabawach innym mieszkańcom, zabierał zabawki w ramach kary stał w kącie*. Zdaniem pracowników Biura RPO brak jest podstaw prawnych do stosowania w domach pomocy społecznej środków dyscyplinujących. Podkreślić w tym miejscu należy, że sama specyfika wizytowanego Domu przeznaczonego dla mieszkańców z wielorodzajowymi niepełnosprawnościami winna przesądzać o braku stosowania kar w postępowaniu z takimi osobami. Chociaż § 5 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 964) stanowi, że dom dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, w zakresie usług edukacyjnych zapewnia naukę i wychowanie przez doświadczenia życiowe, to nie można się zgodzić aby stawianie dziecka w kącie mogło odnieść jakikolwiek trwałe skutki wychowawcze. W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają odstąpić od karania mieszkańców placówki.

Zgodnie z obowiązującą w DPS procedurą dotyczącą rozpatrywania skarg, mieszkańcy mają prawo składać je bezpośrednio do dyrektora placówki. Poza bezpośrednią formą składania skarg, możliwe jest także wniesienie jej pisemnie lub za pomocą innych urządzeń porozumiewania się na odległość.

W Domu opracowano procedurę w przypadku pobudzenia i agresji (zarządzenie z dnia 1 marca 2012 r. nr 46/12). Zgodnie z postanowieniami tego dokumentu pracownik swoim zachowaniem ma okazać akceptację mieszkańca, a także pomóc zidentyfikować prawdziwe przyczyny agresywnego zachowania. Przyjęta procedura w sposób bardzo wyraźny ukazuje troskę personelu, o to żeby sytuacje potencjalnie niebezpieczne rozwiązywać w sposób jak najmniej dotkliwy dla mieszkańca. Przedstawiciele KMP bardzo dobrze oceniają dbałość personelu wizytowanej placówki o dobro pensjonariuszy.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Opiekę medyczną sprawuje zatrudniony w Domu 3-osobowy zespół pielęgniarski oraz lekarz pediatra, przyjmujący mieszkańców w ramach wizyt domowych. Również lekarze specjaliści z zakresu psychiatrii i neurologii przyjmują mieszkańców na miejscu.

Lekarz realizuje wizyty 1 dzień w tygodniu. W przypadkach nagłych, wzywane jest pogotowie ratunkowe. Mieszkańcy objęci są ponadto stałą opieką świadczoną przez Poradnię Zdrowia Psychicznego w Bydgoszczy.

Nowoprzyjęci pensjonariusze badani są w pierwszych dniach pobytu.

Zatrudnieni w placówce rehabilitanci prowadzą zajęcia od poniedziałku do piątku na 2 zmiany w godzinach 7.00-15.00 i 10.00-18.00. Ćwiczenia mogą być prowadzone na rowerkach stacjonarnych, bieżniach, atlasie czy też z wykorzystaniem Uniwersalnego Gabinetu Usprawnienia Leczniczego (UGUL). W DPS istnieje również bogate zaplecze do fizjoterapii wyposażone m.in. w magnetron, laser, ultradźwięki, elektrostymulację, BTZ, lampę solux. Mieszkańcy korzystają także z zajęć hydroterapii.

Dzieci, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP nie miały zastrzeżeń do zapewnionej im opieki medycznej.

7. Prawo do informacji

W placówce w ogólnodostępnym miejscu (tablica korkowa na korytarzu) wywieszono są informacje dotyczące diet i posiłków poszczególnych mieszkańców. Natomiast w dokumentacji brak było zgody mieszkańców lub ich opiekunów prawnych na udostępnianie danych osobowych. Na taki obowiązek wskazuje art. 1 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182, ze zm.) *każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych*. W związku z tym, przedstawiciele KMP zalecają odbieranie stosownych oświadczeń od mieszkańców lub ich opiekunów prawnych w przypadku umieszczania nazwisk pensjonariuszy w miejscach ogólnodostępnych.

Ze względu na odnotowany podczas oglądu Domu, brak informacji na temat praw i obowiązków mieszkańca, a także o organach stojących na straży praw człowieka, za zasadne uznaje się uzupełnienie wskazanych braków. Przedstawiciele KMP zdają sobie sprawę ze stanu psychofizycznego większości pensjonariuszy, wskazują jednak, iż dane dotyczące informacji o prawach mieszkańca i zasadach panujących w placówce powinny być upublicznione w ten sposób, aby także bardziej sprawni pensjonariusze oraz osoby odwiedzające mieszkańców miały szansę się z nimi zapoznać. Wobec powyższego pracownicy Biura RPO zalecają umieszczenie w miejscu ogólnodostępnym regulaminu DPS, informacji o prawach mieszkańca i zasadach panujących w placówce. Ponadto reprezentanci Mechanizmu zalecają wywieszenie w ogólnodostępnym miejscu wykazu

danych teleadresowych instytucji stojących na straży praw człowieka. Wśród adresów instytucji, do których mieszkańcy mogliby zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw wizytujący proponują umieścić Rzecznika Praw Obywatelskich [wraz z numerem bezpłatnej infolinii 800 676 676, działającej w godzinach 10.00 – 18.00 (poniedziałki) i 8.00 – 16.00 (wtorek-piątek)], Rzecznika Praw Pacjenta, sędziego rodzinnego, czy Helsińską Fundację Praw Człowieka.

Każdy z mieszkańców w trakcie przyjmowania do DPS, zapoznawany jest w obecności opiekuna z prawami oraz obowiązkami wynikającymi z pobytu w Domu, których akceptację wyraża własnoręcznym podpisem. W przypadku osób ubezwłasnowolnionych informację o prawach potwierdzana jest podpisem opiekuna prawnego. Natomiast osoby, które nie czytają i posiadają pełną zdolność do czynności prawnych kwitują fakt pouczenia o obowiązujących w placówce prawach i obowiązkach odciskiem palca.

Mieszkańcy, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP, wykazywali się dużą świadomością na temat pracy samorządu mieszkańców, a także zasad funkcjonowania zespołu Terapeutyczno-Opiekuńczego.

Z ustaleń poczynionych przez wizytujących wynika, że dowody osobiste części mieszkańców są przechowywane przez administrację Domu. W tym miejscu należy wskazać, iż zgodnie z art. 79 pkt 2 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2010 r. Nr 167, poz. 1131, ze zm.) *kto zatrzymuje bez podstawy prawnej cudzy dowód osobisty podlega karze ograniczenia wolności lub grzywnie*. Zgodnie jednak z wykładnią dokonaną przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 9 grudnia 2010 r. o sygnaturze II AKa 397/10 znamiona wymienionego wykroczenia nie są wypełnione, jeżeli wejście w posiadanie dowodu nastąpiło za akceptacją i przyzwoleniem osoby uprawnionej. Biorąc pod uwagę powyższe wizytujący zalecają każdorazowe odbieranie zgody mieszkańca lub opiekuna prawnego osoby ubezwłasnowolnionej na przechowywanie jego dowodu osobistego.

8. Prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym

Co do zasady mieszkańcy Domu bez ograniczeń mogą poruszać się po pomieszczeniach grup mieszkalnych, w których przebywają. Samodzielne wyjścia poza jej obszar możliwe są w przypadku osób, które nie zagrażają swym zachowaniem bezpieczeństwu własnemu lub osób trzecich. Pozostali mieszkańcy, znajdujący się w złej kondycji psychofizycznej oraz ubezwłasnowolnieni mogą wychodzić poza teren placówki tylko w towarzystwie opiekunów.

Z relacji dyrektor DPS wynika, że w stosunku do tych ostatnich, w zakresie opuszczania przez nich placówki, decydująca jest wola opiekuna prawnego. W przypadku kiedy zespół opiekuńczy placówki uważa, że mieszkaniec poradzi sobie podczas samodzielnych wyjść poza Dom, podejmowane są próby przekonania opiekuna prawnego. Pracownicy KMP chcą podkreślić w tym miejscu z całą stanowczością, że instytucja ubezwłasnowolnienia ogranicza jej beneficjenta tylko i wyłącznie w sferze prawnej, a nie w sferze wolności osobistej. Dlatego też każde ograniczenie osoby ubezwłasnowolnionej niezwiązane z jej uczestnictwem w obrocie prawnym, należy traktować w świetle obowiązujących przepisów prawa, jako nieuprawnione. W ocenie przedstawicieli KMP, osoby ubezwłasnowolnione powinny być traktowane przez personel Domu na równi z innymi pełnoprawnymi mieszkańcami, w każdej z dziedzin ich życia, niezwiązanych ze wspomnianymi ograniczeniami w sferze prawnej, w szczególności w możliwości samodecydowania o wyjściach poza teren DPS. Jedyną obiektywną przeszkodę do korzystania z takich wyjść może stanowić, tak jak w przypadku pozostałych mieszkańców, ich zły stan psycho-fizyczny.

Odwiedziny mieszkańców przez ich bliskich realizowane są każdego dnia. Z informacji przekazanych wizytującym przez dyrektor DPS wynika, że spotkania odbywają się w pokojach mieszkalnych lub innych miejscach. Raz do roku organizowany jest dzień rodzin, impreza podczas której zaproszeni bliscy mieszkańców spędzają wspólnie czas podczas gier i zabawach.

Mieszkańcy mają dostęp do telewizji, a także laptopa z dostępem do Internetu.

W Domu nie ma również ograniczeń dotyczących rozmów telefonicznych, czy wysyłanej korespondencji. Mieszkańcy DPS mogą dzwonić do rodzin z telefonów przenośnych. Część podopiecznych posiada własne telefony komórkowe.

9. Oddziaływania kulturalno-oświatowe i terapeutyczne

Z analizy dokumentacji oraz rozmów z personelem wynika, że oferta zajęć terapeutycznych oraz kulturalno-oświatowych w Domu jest bogata i różnorodna. W ramach tych ostatnich organizowane są liczne gry, zabawy, konkursy, występy artystyczne, wycieczki, imprezy okolicznościowe, wyjazdy do kina, zabawy taneczne, pikniki, spotkania z zaproszonymi gośćmi.

W Domu funkcjonuje pracownia terapii zajęciowej, wyposażona w meble, sprzęt i materiały niezbędne do zajęć. Terapeuci pracują od poniedziałku do piątku na dwie zmiany: w godzinach porannych (6.45-14.45) i popołudniowych (12.00-20.00). W ramach zajęć

prowadzonych przez terapeutów mieszkańcy mają do dyspozycji zajęcia manualne (wykonują obrazy, dekoracje i inne przedmioty), muzykoterapię, rekreację (zabawy sensoryczne, gry planszowe, ćwiczenia ogólnousprawniające). W istniejącej w placówce *sali doświadczenia świata*, w czasie wizytacji było uszkodzone łóżko wodne. W ocenie pracowników Biura RPO wskazana byłaby wymiana uszkodzonego materaca, tak aby dzieci mogły korzystać z pełnej oferty jaką może dać to pomieszczenie.

Dom nawiązuje współpracę z różnymi instytucjami m.in. Zasadniczą Szkołą Zawodową nr 4 w Bydgoszczy (mieszkańcy uczestniczyli w rozgrywkach korfbalowych w szkole oraz na *wyspie młyńskiej*), Zakładem Poprawczym w Koronowie (kilka spotkań integracyjnych, w tym Walentynki, Andrzejkki i zabawy ruchowe).

W trakcie rozmów z mieszkańcami dostępność do wymienionych wyżej zajęć została przez nich potwierdzona. Osoby korzystające z powyższej oferty, bardzo dobrze wypowiadały się na temat ich różnorodności; dobrze oceniły także pracę terapeutów i ich zaangażowanie w prowadzone działania.

10. Warunki bytowe

Warunki bytowe panujące w Domu należy ocenić jako bardzo dobre.

Do dyspozycji mieszkańców pozostają pokoje jedno-, dwu- i trzyosobowe. Wszystkie wyposażone były w odpowiednią liczbę łóżek, szaf, stołów, szafek nocnych. Pomieszczenia te utrzymane były w należytym porządku, panował w nich przyjemny zapach. Poza tym mieszkańcy mają możliwość nadania im indywidualnego charakteru poprzez udekorowanie ścian, np. plakatami czy otrzymanymi dyplomami. W pokojach mieszkalnych zainstalowany jest system przyzywowo-alarmowy.

DPS korzysta z własnej kuchni. Mieszkańcy otrzymują 4 posiłki dziennie – śniadanie, obiad, podwieczorek i kolację. Dodatkowe produkty spożywcze zapewnione przez placówkę oraz te stanowiące własność mieszkańców, przechowywane są w lodówkach grupowych. Posiłki spożywane są w przestronnej jadalni.

W trakcie oglądu, przedstawiciele Mechanizmu zwrócili uwagę na fakt, że wszyscy mieszkańcy byli ubrani właściwie do pory roku. Odzież była czysta i niezniszczona.

Na terenie wokół domu zorganizowano alejki, skwerek zieleni służący do organizowania uroczystości i zabaw. Wydzielono także plac zabaw wyposażony w huśtawki, zjeżdżalnię, piaskownicę i karuzelę.

Mieszkańcy Domu, z którymi przedstawiciele Mechanizmu przeprowadzili rozmowy, bardzo dobrze ocenili warunki socjalno-bytowe oraz wyżywienie zapewnione w DPS.

11. Sytuacja osób z niepełnosprawnością

Dzięki rozwiązaniom technicznym, zastosowanym zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz wizytowanego budynku, jest on pozbawiony barier architektonicznych, umożliwiając tym samym swobodne poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi.

Dostrzegając i doceniając wszelkie udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością w wizytowanym Domu oraz bardzo dobre warunki bytowe, przedstawiciele KMP zaznaczają, że wartym rozważenia jest postulat jeszcze lepszego dostosowania Domu do potrzeb mieszkańców z niepełnosprawnością, tak aby podtrzymywać ich samodzielność i aktywność w sferze samoobsługi. Wizytujący zwracają w tym miejscu uwagę na fakt, że na parterze placówki szerokość drzwi do jednej z łazienek (80 cm zamiast 90 cm), jak również wysokość brodzika w drugiej (8 cm) uniemożliwiają samodzielne korzystanie z tych pomieszczeń osobom poruszającym się na wózku. Ponadto poręcze przy toalecie zamontowane były w odległości 30 cm od osi muszli, zamiast 40 cm. Wskazane byłoby również wyposażenie tych dwóch toalet, jako dostosowanych do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się, w baterie z przedłużoną dźwignią. Podkreślenia wymaga fakt, że w czasie wizytacji mieszkańcy placówki poruszający się na wózkach, ze względu na swój stan zdrowia korzystali z pomocy personelu podczas wszelkich zabiegów sanitarnych. W przypadku umieszczenia samodzielnej osoby poruszającej się na wózku w DPS, usunięcie tych barier, pozwoliłoby jej na bardziej swobodne funkcjonowanie w Domu.

12. Prawo do praktyk religijnych

Prawo mieszkańców Domu do praktyk religijnych jest respektowane. Mieszkańcy, którzy wyrażą taką chęć biorą udział w nabożeństwach organizowanych w okolicznych kościołach.

13. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizm Prewencji zalecają:

Dyrektorowi DPS:

1. dokumentowanie stosowania środków przymusu bezpośredniego zgodnie z uwagami zawartymi w pkt. 5 Raportu oraz przeszkolenie pracowników z zakresu stosowania środków przymusu bezpośredniego;
2. odstąpienie od stosowania wobec mieszkańców kar;
3. uzależnienie możliwości swobodnych wyjść mieszkańców ubezwłasnowolnionych od ich stanu psychofizycznego;
4. umieszczenie w miejscach ogólnodostępnych regulaminu DPS, informacji o prawach mieszkańca oraz adresów instytucji wskazanych w pkt. 7 Raportu;
5. zorganizowanie dla personelu treningów przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu;
6. odbieranie od mieszkańców (lub opiekunów prawnych) zgody na przechowywanie dowodów osobistych;
7. zorganizowanie dla kadry terapeutycznej regularnych superwizji;
8. rozważenie wymiany materaca w *sali doświadczania świata*;
9. każdorazowe odbieranie oświadczeń, mieszkańca lub opiekuna prawnego mieszkańca ubezwłasnowolnionego wyrażających zgodę na udostępnianie danych osobowych;
10. usunięcie podczas najbliższego remontu, wskazanych w pkt 11 Raportu barier architektonicznych.

Prezydentowi Miasta Bydgoszcz

1. zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń ich wymagających.

Dyrektorowi Wydziału Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego

1. wyjaśnienie sprawy skierowania do placówki (*dane usunięto*).